

TRUYỆN THƠ NÔM LỤC VÂN TIÊN, NHỊP CẦU GIAO LƯU VĂN HÓA – VĂN HỌC VIỆT NAM VÀ CÁC NƯỚC ĐÔNG Á

Phạm Văn Luân *

Nhận bài: 14/04/2024; Nhận kết quả bình duyệt: 26/05/2023; Chấp nhận đăng: 28/05/2024
©2025 Trường Đại học Thăng Long

Tóm tắt

Nguyễn Đình Chiểu (1822- 1888) một hiện tượng văn hóa đặc biệt của Việt Nam thế kỷ XIX. Sáng tác thơ văn của Cụ ảnh hưởng sâu sắc và có sức sống kỳ lạ trong lòng nhân dân. Nguyễn Đình Chiểu không chỉ là một trong những người khai sáng dòng văn học yêu nước ở Việt Nam nửa sau thế kỷ XIX mà còn là tác gia tiêu biểu cho dòng văn học này. Xét về ảnh hưởng của văn học Trung đại Việt Nam ở nước ngoài, trừ *Truyện Kiều*, không có tác phẩm văn học cổ điển Việt Nam nào có thể sánh được với *Lục Vân Tiên*. Ở nước ngoài, *Lục Vân Tiên* được dịch ra 5 thứ tiếng: Pháp, Ukraine, Nhật, Anh và Hàn Quốc, là tác phẩm được dịch ở nước ngoài nhiều thứ tư sau *Truyện Kiều*, *Nhật ký trong tù* và thơ Hồ Xuân Hương... Đặc biệt, năm 2022, khi *Lục Vân Tiên* phiên bản tiếng Hàn Quốc được in ở Việt Nam, một nhịp cầu giao lưu văn hoá - văn học Việt Nam với các nước Đông Á thời Trung đại đã được khai mở, để lại nhiều dấu ấn ở Hàn Quốc, Nhật Bản, Thái Lan, Campuchia, Trung Quốc... Bài viết này chia sẻ về các cuộc giao lưu văn hoá – văn học Việt Nam và các nước Đông Á cùng những hiệu ứng rất đặc biệt nhân sự kiện UNESCO vinh danh Nguyễn Đình Chiểu trong năm 2022 với dấu ấn sách *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên của (?) tác giả Nguyễn Đình Chiểu* song ngữ Việt – Hàn được xuất bản ở Việt Nam.

Từ khóa: Campuchia, Giao lưu văn hóa – văn hóa, Hàn Quốc, Lục Vân Tiên, Nguyễn Đình Chiểu, Nhật Bản, Thái Lan, Trung Quốc, Việt Nam – Đông Á.

* Trường Đại học Văn hóa – Tp Hồ Chí Minh

1. Nguyễn Đình Chiểu và *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên*

1.1. Vài nét về Nguyễn Đình Chiểu

Nguyễn Đình Chiểu, tự Mạnh Trạch, hiệu Trọng Phủ, Hối Trai (sau khi bị mù) sinh ngày 13 tháng 5 năm Nhâm Ngọ, tức ngày 1 tháng 7 năm 1822 tại làng Tân Thới, huyện Bình Dương, phủ Tân Bình, tỉnh Gia Định (nay là quận 1, Thành phố Hồ Chí Minh). Cụ sinh ra trong thời kỳ chế độ phong kiến đang suy thoái, mâu thuẫn xã hội gay gắt. Năm 1843, Cụ đỗ Tú tài ở trường thi Gia Định. Năm 1846, Nguyễn Đình Chiểu trên đường về kinh đô ứng thí nhận tin mẹ mất, Cụ quyết định bỏ thi trở về Nam chịu tang mẹ. Vì quá thương khóc mẹ và bệnh hoạn xảy ra dọc đường khiến Cụ bị mù mắt. Sau khi mãn tang mẹ, Nguyễn Đình Chiểu mở trường dạy học ở Gia Định, nghiên cứu nghề bốc thuốc Nam và bắt đầu sáng tác thơ văn. Đây là thời kỳ Cụ vừa dạy học vừa bốc thuốc và sáng tác truyện thơ *Nôm Lục Vân Tiên* nổi tiếng.

Năm 1858, Pháp đánh chiếm Đà Nẵng mở đầu cuộc chiến và thiết lập quyền cai trị Việt Nam, Nguyễn Đình Chiểu sáng tác thơ văn, dùng ngòi bút đấu tranh vì hòa bình cho quê hương và độc lập dân tộc. Pháp chiếm Gia Định, Nguyễn Đình Chiểu cùng gia đình phải tản cư về quê vợ ở huyện Cần Giuộc, tỉnh Long An. Sau đó, lần lượt Pháp đánh chiếm các tỉnh Định Tường, Biên Hòa, Vĩnh Long. Năm 1862, Nguyễn Đình Chiểu và gia đình tiếp tục rời huyện Cần Giuộc, tỉnh Long An “tỵ địa” về huyện Ba Tri, tỉnh Bến Tre là nơi còn khá yên ổn, ở đây Cụ vẫn tiếp tục dạy học, bốc thuốc và sáng tác thơ văn. Năm 1886, sau khi Cụ bà Lê Thị Điền – người vợ hiền, trợ thủ đắc lực của Cụ trong mọi hoạt động mất, bệnh tật của Cụ ngày càng trầm trọng. Trong những ngày cuối đời, Cụ sống trong cảnh nghèo nàn thanh bạch với sự yêu thương đùm bọc của nhân dân. Nguyễn Đình Chiểu mất ngày 24 tháng 5 năm Mậu Tý (ngày 03/7/1888) tại làng An Bình Đông (Trị trấn Ba Tri ngày nay), thọ 66 tuổi, Cụ được an táng trên phần đất của người học trò thân tín tên là Nhứt Xước tọa lạc tại xã An Đức, huyện Ba Tri - phần đất mà Cụ đã chọn trước.

Năm 1972, chế độ Việt Nam cộng hòa đã cho xây dựng đền thờ gần mộ Cụ. Ngày 27/4/1990, Đền thờ và khu mộ Nguyễn Đình Chiểu được Bộ Văn hóa Thông tin công nhận là di tích quốc gia, đền thờ cũ được trùng tu. Năm 2000, Bộ Văn hóa và Thông tin đầu tư xây dựng lăng mới, khu Di tích Nguyễn Đình Chiểu trở thành công trình văn hóa, lịch sử, khu lưu niệm danh nhân nổi tiếng và lớn nhất Bến Tre,

120

là di tích trọng điểm thu hút khách trong và ngoài nước. Ngày 22/12/2016, Mộ và khu lưu niệm Nguyễn Đình Chiểu được công nhận là Di tích quốc gia đặc biệt. Ngày 23/11/2021, tại Paris-Pháp, Đại hội đồng UNESCO đã chính thức thông qua Nghị quyết số 41/15C ghi nhận Nguyễn Đình Chiểu của Việt Nam trong danh sách các Danh nhân văn hóa và sự kiện lịch sử có tầm vóc quốc tế niên khóa 2022-2023 được UNESCO cùng tổ chức vinh danh và tham gia kỷ niệm năm sinh, năm mất. Sự kiện vinh danh Nguyễn Đình Chiểu ở tầm thế giới đã tạo hiệu ứng tích cực, nhờ đó nhiều tác phẩm thơ văn nổi tiếng của Cụ được cả thế giới biết đến.

Tuy mù lòa nhưng Nguyễn Đình Chiểu đã có một sự nghiệp thơ văn đồ sộ làm minh chứng thuyết phục, là cơ sở để chúng tôi đưa ra nhận định: *Nguyễn Đình Chiểu là một hiện tượng văn hóa đặc biệt của Việt Nam thế kỷ XIX với những sáng tác thơ văn mang lại ảnh hưởng sâu sắc và có sức sống kỳ lạ trong lòng nhân dân*. Cụ không chỉ là người khai sáng dòng văn học yêu nước, thân dân, chuộng hòa bình ở Việt Nam nửa sau thế kỷ XIX mà còn là tác giả tiêu biểu cho dòng văn học này với những tác phẩm nổi tiếng như: *Lục Vân Tiên*, *Văn tế nghĩa sĩ trận vong lục tỉnh*, *Văn tế nghĩa sĩ Cần Giuộc*, *Dương Từ - Hà Mậu*, *Ngư tiều y thuật vấn đáp*... các tác phẩm này, nhất là truyện thơ Nôm *Lục Vân Tiên* nổi tiếng đã mở ra nhịp cầu giao lưu văn hoá Việt Nam và khu vực Đông Á trong suốt chiều dài lịch sử quan hệ giữa Việt Nam và các nước, qua đó khẳng định tính tương đồng loại hình và sự ảnh hưởng của các tác phẩm của Nguyễn Đình Chiểu nói riêng và văn học trung đại Việt Nam nói chung đến các nước một cách sinh động. Đặc biệt, *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* tuy đã ra đời từ trên 150 năm trước nhưng vẫn góp phần mở rộng biên độ giao lưu văn hoá giữa Việt Nam và các nước Đông Á trong bối cảnh toàn cầu hoá hiện nay, chứng minh hùng hồn bản sắc văn hoá của mỗi nước trong cuộc sống đương đại.

Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng từng đánh giá: “Nguyễn Đình Chiểu là một chí sĩ yêu nước, một nhà thơ lớn của nước ta. Đời sống và sự nghiệp của Nguyễn Đình Chiểu là một tấm gương sáng, nêu cao địa vị và tác dụng của văn học, nghệ thuật, nêu cao sứ mạng của người chiến sĩ trên mặt trận văn hóa và tư tưởng. Cuộc đời và thơ văn Nguyễn Đình Chiểu là một chiến sĩ hy sinh phấn đấu vì nghĩa lớn”. (Cần xem lại chính xác câu trích dẫn này)

1.2. Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên

Hiện tượng tư tưởng và văn chương Nguyễn Đình Chiểu trong văn hóa Việt Nam có ý nghĩa quan trọng và đặc biệt trên nhiều phương diện. Đặc biệt, sau Cách mạng tháng 8/1945 tỉnh Bến Tre được đổi tên là tỉnh Đồng Chiểu¹[Ban chấp hành Đảng bộ tỉnh Bến Tre 2017: 16]. Nguyễn Đình Chiểu là người đã biến văn tế vốn mang âm hưởng tang thương, đau buồn du nhập từ Trung Quốc [Nguyễn Đông Triều 2017] trở thành những lời hịch mạnh mẽ, hiệu triệu lòng yêu nước của người dân Nam bộ. Tư tưởng nhân nghĩa, đạo đức của Cụ là sự tiếp nối truyền thống dân chủ và nhân đạo của dân tộc trong một bối cảnh đặc biệt. Đặc điểm này góp phần xác lập giá trị thẩm mỹ - văn học trong các sáng tác của Cụ với sự ra đời của *Lục Vân Tiên* – một tác phẩm mang dấu ấn cộng đồng rộng lớn. *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* là một trong những tác phẩm lớn và danh tiếng nhất, có sức sống kỳ lạ, vượt qua cả rào cản ngôn ngữ, trường tồn với không gian và thời gian qua hình thức diễn xướng dân gian *Nói thơ Vân Tiên* - một trong 7 dạng thức diễn xướng dân gian ở Bến Tre. *Lục Vân Tiên* là thành quả to lớn do Nguyễn Đình Chiểu sáng tạo nên. Qua ngòi bút đặc tả của Nguyễn Đình Chiểu, *Lục Vân Tiên* được khắc họa thành hình tượng lý tưởng của người anh hùng giữa đời thường, ngày nay vẫn còn trưng bày ở Bảo tàng chữ viết thế giới². Sự kết hợp độc đáo giữa câu chuyện dân gian và tự truyện của Nguyễn Đình Chiểu tiếp biến sáng tạo qua *Lục Vân Tiên* cho ra đời một tác phẩm kinh điển của văn học Việt Nam đầu thế kỷ XX. *Lục Vân Tiên* không chỉ tạo nên sức hấp dẫn bạn đọc Việt Nam mà còn hấp dẫn bạn đọc nước ngoài bởi cốt cách văn hóa của con người Nam Bộ. Với sáng tác *Lục Vân Tiên*, nhà thơ mù lòa Nguyễn Đình Chiểu đã thực hành một cách tiếp biến văn hóa sáng tạo đặc biệt được thể hiện qua truyền dạy, ghi chép, giảng giải đạo lý trong cuộc sống của người dân lao động. Nguyễn Đình Chiểu sáng tác *Lục Vân Tiên* đã mở đường cho cách phổ biến văn thơ, phổ truyền đạo lý, cốt cách văn hóa của người Nam Bộ. Chính vì vậy, *Lục Vân Tiên*

1 Tài liệu của Ủy ban Hành chính kháng chiến Nam Bộ, “*Bộ thuế điền thổ của tỉnh Đồng Chiểu, Long Xuyên, Rạch Giá, Tân Bình năm 1945*”, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia II, Tp. Hồ Chí Minh, phòng 152, Hồ sơ số 72, (Tác giả trích lục, khảo cứu ngày 9/3/2023).

2 <https://lyluanphebinh.vn/tin-tuc/Cac-Su-kien-noi-bat-lien-quan/2815/NGAY-QUOC-TE-BAO-TANG-VA-CAU-CHUYEN-TRUYEN-THO-NOM-LUC-VAN-TIEN-CUA-NGUYEN-DINH-CHIEU-O-BAO-TANG-QUOC-GIA-HE-THONG-CHU-VIET-THE-GIOI> truy cập ngày 27/01/2025

không chỉ được kể, chép, truyền dạy mà còn được trình diễn trên đường quê, ngõ chợ... bởi các “nghệ nhân” dân gian Nói thơ Vân Tiên.

Bằng con đường phổ biến, truyền dạy bình dân, theo lối tổ chức học tập cộng đồng, học suốt đời của người dân, *Lục Vân Tiên* đã vượt khỏi khuôn khổ có giới hạn của một tác phẩm văn học, không chỉ được sử dụng phổ biến trong nhà trường ở Việt Nam mà còn được truyền dạy rộng rãi trong cộng đồng ở Bến Tre từ trước đến nay và lan tỏa ra thế giới. *Lục Vân Tiên* là tác phẩm văn học Việt Nam Trung đại có một “trường văn hoá” rộng lớn với các hoạt động giao lưu văn hoá quốc tế sôi nổi vì được dịch ra nhiều thứ tiếng, được nhiều độc giả nước ngoài biết đến. *Lục Vân Tiên* được dịch ra tiếng Pháp đầu tiên với bản dịch của G.Aubaret năm 1864. Theo khảo cứu của chúng tôi, tính đến nay đã có ít nhất 8 bản dịch *Lục Vân Tiên* tiếng Pháp (đặc biệt trong 8 bản dịch *Lục Vân Tiên* tiếng Pháp có bản của nhà bác học Trương Vĩnh Ký được xem là đã “chính xác hóa” tiểu sử và hoàn cảnh gia đình cụ Đồ1). Năm 1983, *Lục Vân Tiên* được dịch sang tiếng Ukraine với bản dịch của M. Kashel. Năm 1985, *Lục Vân Tiên* được dịch sang tiếng Nhật với bản dịch của Giáo sư Takeuchi Yonosuke. Năm 2016, *Lục Vân Tiên* được dịch ra tiếng Anh với bản dịch của Éric Rosencrantz. Gần đây nhất, năm 2017, *Lục Vân Tiên* được dịch sang tiếng Hàn Quốc với bản dịch điện tử của dịch giả Jeon Hye Kyeong. Nhân kỷ niệm 200 năm ngày sinh Danh nhân văn hoá thế giới Nguyễn Đình Chiểu, lần đầu tiên *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* song ngữ Việt – Hàn đã được xuất bản. Như vậy, với 5 thứ tiếng và 12 bản dịch, *Lục Vân Tiên* là tác phẩm văn học Việt Nam được dịch ra ngoại ngữ nhiều thứ tư sau *Truyện Kiều* của Nguyễn Du, *Thơ* của Hồ Xuân Hương và *Nhật ký trong tù* của Hồ Chí Minh.

Lục Vân Tiên đã trở thành một “từ khóa” phổ biến mà khi nhắc đến nó người ta nghĩ ngay đến Nguyễn Đình Chiểu. Ngày nay, khi hỏi bất cứ một người dân Nam bộ xem tuýp người nào mà họ nhớ nhất và luôn xem đó là tấm gương để soi rọi trong hành xử đời thường, phần lớn đều trả lời là nhân vật *Lục Vân Tiên* của Nguyễn Đình Chiểu. Kết quả một cuộc điều tra xã hội học ở Bến Tre cho thấy có đến 82,1% người dân thuộc lòng 2 câu thơ “Trai thì trung hiếu làm đầu/ Gái thì tiết hạnh làm

1 Phòng văn ông Lê Văn Ty (cháu ngoại của ông Nguyễn Đình Chiêm)- hậu duệ Nguyễn Đình Chiểu, tháng 3/2021.

câu trau mình” và cho rằng đây là tiêu chí đạo đức giáo dục thế hệ trẻ, đồng thời Lục Vân Tiên được xác định là một tấm gương để giáo dục con cái trong gia đình [Nguyễn Chí Bền 2018: 22].

Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên có kết cấu chặt chẽ, bố trí nhân vật, sự kiện, bối cảnh theo một hệ thống vừa tinh vi phức tạp, vừa giản dị mạch lạc tuôn chảy theo lời thơ chân chất, trong chỉnh thể tác phẩm dài 2.084 câu thơ lục bát. Theo bản đề xuất của chúng tôi, sau khi tham vấn các nghệ nhân nói thơ Vân Tiên và hậu duệ Nguyễn Đình Chiểu đã có sự bổ sung thêm 2 câu [Phạm Văn Luân 2022: 63]. Theo chúng tôi, việc có thêm 2 câu thơ này đã làm sâu sắc và phong phú hơn dụng ý của Nguyễn Đình Chiểu được thể hiện rõ trong kết cấu truyện - sự sắp xếp xuất hiện các nhân vật theo dòng thời gian của vòng đời con người một cách hợp lý: vợ chồng thủy chung, “ăn ở hiền lành, tu nhân tích đức” mới có “sinh con hiền”... một chuỗi giá trị của bài học giáo dục gia đình vẫn còn nguyên giá trị trong cuộc sống đương đại. Ngoài ra, cách phân bố các hình thức nghệ thuật – cấu trúc tác phẩm cũng đặc sắc, bao gồm phân bố hệ thống nhân vật, hệ thống các hình tượng được chia ra thành hai tuyến đối lập: từ phe bất nhân bất nghĩa, từ bọn cướp đường đến bọn lang băm, thầy pháp... kể cả giới quyền uy nhưng lại là gian thần lộng hành như quan Thái sư, tầng lớp sĩ tử Trịnh Hâm, Bùi Kiệm, cha (??) con Võ Công - Thể Loan... đến phe nhân nghĩa thảo ngay, nặng ân tình... như gia đình Lục Vân Tiên, Kiều Công - Nguyệt Nga, bằng hữu chi giao Vương Tử Trực, Hớn Minh... và cả Thần, Tiên, Phật...

Truyện thơ Nôm *Lục Vân Tiên* với sứ mệnh phổ truyền đạo lý đã sớm đi vào lòng người không chỉ bởi giọng thơ bình dân trữ tình kết hợp phong cách thơ đậm chất Nam bộ (người Bến Tre ai cũng thuộc ít nhất dăm ba câu thậm chí có người không biết viết nhưng thuộc lòng cả truyện thơ Nôm *Lục Vân Tiên*). *Lục Vân Tiên* được đánh giá là cuốn sách tâm lý tiểu thuyết dạy đạo làm người, trong đó Nguyễn Đình Chiểu đem gương đời xưa khuyên người thời nay về các phép tắc, cương thường đạo lý thông qua xây dựng nhân vật - kẻ tốt người xấu, kẻ thiện người ác, kết thúc truyện có hậu - người thiện, dù có gặp nỗi gian truân khổ sở, sau cũng được vinh hiển sung sướng. Với những giá trị vượt thời gian, vượt cả không gian, rào cản ngôn ngữ, *Lục Vân Tiên* là truyện thơ Nôm đầu tiên được người Pháp phát hiện và

chuyển ngữ sang tiếng Pháp, mở ra cơ hội xúc tiến giao lưu văn hoá Đông - Tây từ Nam Bộ, Việt Nam.

2. Truyện thơ Nôm *Lục Vân Tiên* - nhịp cầu giao lưu văn hóa Đông Á

Giao lưu văn hoá Đông Á qua “nhịp cầu” kỳ diệu - tác phẩm *Lục Vân Tiên* được chúng tôi khảo sát trong bài viết này tập trung ở 3 nước Hàn Quốc, Nhật Bản, Trung Quốc và một số nước khác trong khu vực mà đỉnh cao là các hoạt động giao lưu văn hoá hướng đến sự kiện học thuật quốc tế lớn nhất từ trước đến nay về Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu diễn ra nhân sự kiện Việt Nam cùng UNESCO kỷ niệm 200 năm ngày sinh cụ Đồ, tháng 6/2022 tại Bến Tre. *Lục Vân Tiên* là tác phẩm văn học Việt Nam có lợi thế trong xúc tiến giao lưu văn hoá với nước ngoài không chỉ bởi được chuyển ngữ sang tiếng Pháp từ rất sớm, được dịch sang 2 thứ tiếng vùng Đông Á, mà còn được giới học giả nước ngoài quan tâm khi trở thành tâm điểm của các sự kiện học thuật – giao lưu văn hoá. Chỉ riêng ở Hội thảo khoa học quốc tế *Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay* đã thu hút sự quan tâm của học giả đến từ 10 quốc gia: Nhật Bản, Hàn Quốc, Trung Quốc, (bao gồm Đài Loan), Vương Quốc Thái Lan, Vương Quốc Cambodia, Pháp, Vương Quốc Bỉ, Hoa Kỳ, Nga, Ấn Độ và nước chủ nhà Việt Nam; bên cạnh đó còn có sự tham dự của các khách mời đến từ UNESCO, Tổng lãnh sự các nước: Ấn Độ, Campuchia, Indonesia, Philipines, các tổ chức quốc tế. Tìm hiểu vì sao Hội thảo này lại thu hút sự quan tâm của nhiều học giả nước ngoài như vậy, chúng tôi được biết: Chính truyện thơ Nôm *Lục Vân Tiên* với những hiệu ứng tích cực đã hình thành chủ điểm quan tâm khác nhau trong giới nghiên cứu khoa học quốc tế từ nhiều năm trước đó, nên các đại biểu đến với Hội thảo này đã sớm tạo ra một diễn đàn gặp gỡ, trao đổi, tranh luận và công bố, phát hành, xuất bản những nghiên cứu, phát hiện mới về tác phẩm kinh điển *Lục Vân Tiên* của Nguyễn Đình Chiểu đã có.

Quá trình giao lưu văn hoá Đông Á với “nhịp cầu” *Lục Vân Tiên* được chúng tôi chia sẻ trong bài viết này tập trung ở 3 quốc gia Hàn Quốc, Nhật Bản và Trung Quốc cùng một số nước lân cận đã diễn ra sôi động trong không khí giao lưu văn hoá và học thuật quốc tế. Để có được không khí đó, ở Hàn Quốc, từ năm 2017 GS. Jeon Hye Kyung, Đại học Ngoại ngữ Hàn Quốc đã chuyển ngữ *Lục Vân Tiên* sang tiếng Hàn. Bản dịch *Lục Vân Tiên* của Jeon Hye-Kyung được thể hiện qua phiên bản điện tử do

nhà xuất bản Đại học Ngoại ngữ Hàn Quốc phát hành - NXB HUFS. Đây là bản dịch đầu tiên dựa trên sách *Lục Vân Tiên* của NXB Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh phát hành năm 2016 mà dịch giả đã dùng bản này làm tài liệu phân tích chính, ngoài ra còn tham khảo *Nguyễn Đình Chiểu toàn tập* của Ca Văn Thỉnh và Cộng sự, NXB Đại học và Trung học chuyên nghiệp - 1997 và sách *Nguyễn Đình Chiểu – Thơ văn yêu nước và truyện thơ Lục Vân Tiên*, Nguyễn Chí Bền (2000) giới thiệu, NXB Hội nhà văn. Đây là một quá trình làm việc công phu, tâm huyết của GS. Jeon Hye Kyung không chỉ có chuyển ngữ mà còn nghiên cứu, so sách với các tác phẩm, nhân vật có nét tương đồng của văn chương Hàn Quốc, được đúc kết lại qua nhận định:

“... trong nền văn học sử của cả hai quốc gia, Lục Vân Tiên có thể xem là cuốn tiểu thuyết hàm chứa nhận thức về thời đại của thế kỉ XIX ở Việt Nam, đồng thời là điển hình của tiểu thuyết cổ điển đậm chất sáng tạo tiêu biểu cho thế kỉ XIX của Việt Nam, tương tự với Chun-hyang jeon - cũng là cuốn tiểu thuyết hàm chứa nhận thức về thời đại của thế kỉ XVIII ở Hàn Quốc và là một điển hình của tiểu thuyết cổ điển tiêu biểu cho thế kỉ XVIII của Hàn Quốc. Ngoài ra, hương sắc đậm chất văn học và giá trị thẩm mỹ của cả hai tác phẩm vẫn còn phát huy sức sống bền bỉ đến ngày nay cũng là cơ sở để khẳng định rằng các tác phẩm này vẫn sẽ tiếp tục tồn tại, chuyển mình và sẽ được truyền lại đến tận các thế hệ mai sau” [UBND tỉnh Bến Tre 2022: 433-434].

Sau 5 năm giới thiệu *Lục Vân Tiên* bản điện tử tiếng Hàn, nhân sự kiện kỷ niệm 200 năm ngày sinh Nguyễn Đình Chiểu và hướng tới kỷ niệm 30 năm quan hệ Việt Nam-Hàn Quốc, GS. Jeon Hye Kyung đã hợp tác với các nhà nghiên cứu Việt Nam nâng cấp bản dịch điện tử *Lục Vân Tiên* tiếng Hàn được phát hành nội bộ lên thành bản dịch chính thức và được ấn hành bởi NXB Đại học Quốc gia Tp. Hồ Chí Minh [Phạm Văn Luân 2022]. Công trình này là kết quả của cả một quá trình giao lưu văn hoá đặc biệt với nhiều dấu ấn sâu sắc trên hành trình giao lưu văn hoá Việt- Hàn, một minh chứng sinh động làm sâu sắc và phong phú hơn bao giờ hết giao lưu văn hoá Đông Á. Bản thảo gốc tiếng Việt *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* được hiệu đính dựa theo kết quả lựa chọn bản in từ sách “*Nguyễn Đình Chiểu – Thơ văn yêu nước và truyện thơ Lục Vân Tiên*” - NXB Hội nhà văn - 2020, các trang 99 - 195. (Đây là bản in *Lục Vân Tiên* tiếng Việt mới nhất hiện nay do GSTS. Nguyễn Chí Bền giới

126

thiệu, Hội Văn học nghệ thuật Nguyễn Đình Chiểu ấn hành). Xuất xứ của bản in này từ quyển *Nguyễn Đình Chiểu, thơ và đời* được nhóm Trí thức Việt tuyển chọn và giới thiệu - NXB Văn học - 2012 và quyển *Lục Vân Tiên* tái bản - NXB Tổng hợp Đồng Nai - 2008; ngoài ra các tác giả sách còn tham vấn ý kiến của hậu duệ Trương Vĩnh Ký¹ về bản dịch *Lục Vân Tiên* của nhà bác học Trương Vĩnh Ký². Trên cơ sở văn bản trong các sách đã nêu, nhóm tuyển chọn đã thống nhất xây dựng bản thảo gốc tiếng Việt Truyện thơ Nôm *Lục Vân Tiên* mới nhất, tổ chức 27 cuộc tham vấn, trao đổi, với các hậu duệ Nguyễn Đình Chiểu như: Bà Nguyễn Thị Sen (đã mất tháng 12/2022, là cháu nội ông Nguyễn Đình Chúc con trai trưởng của Nguyễn Đình Chiểu); Ông Nguyễn Đình Phước (con bà Nguyễn Thị Sen), bà Lê Thị Bông, bà Lê Thị Cúc và ông Lê Văn Ty (đã mất tháng 7/2021), là cháu ngoại của cụ Nguyễn Đình Chiêm, (con trai - người kế thừa các trước tác của Nguyễn Đình Chiểu) - cả 2 bà hiện nay đều trên 90 tuổi, ngụ tại ấp Hữu Nhơn, xã Hữu Định, huyện Châu Thành, tỉnh Bến Tre, (ông Lê Văn Ty); nhà Hán-Nôm học Tục Tâm (Đỗ Văn Tâm) ở Thị trấn Giồng Trôm, huyện Giồng Trôm, tỉnh Bến Tre; Bảo pháp, nghệ nhân nói thơ Vân Tiên Lữ Minh Châu (Tổng Biên tập Tạp chí Cao Đài); các nghệ nhân nói thơ Vân Tiên: Nguyễn Thị Tuyết, Tp. Bến Tre; Lê Quang Lượng, Ngô Thị Ngọc Du, huyện Ba Tri và các nhà nghiên cứu: Châu Anh Phụng, huyện Cần Giuộc, tỉnh Long An; GS. Chung Hoàng Chương, Hoa Kỳ. Những người này đã cùng nhau xem xét, dò đọc và nhuận bản, giải thích lại 1 số câu chữ, chú thích, chú giải, khảo dị (với 330 chú giải), bổ sung 2 câu thơ thứ 8, 9 vào bản thảo...

Quá trình lựa chọn văn bản, tham vấn ý kiến các hậu duệ của Nguyễn Đình Chiểu, các bậc cao niên, nghệ nhân, chuyên gia... diễn ra theo cách tiếp cận cộng đồng, kéo dài ròng rã 1 năm rưỡi ngay cả trong thời gian đại dịch Covid-19 hoành hành đã đưa đến một kết quả thuyết phục GS. Jeon Hye Kyung chấp nhận sử dụng bản tiếng Việt gốc để dịch lại bản *Lục Vân Tiên* tiếng Hàn điện tử đã có, từ đó mở ra sự hợp tác, trao đổi, xây dựng của các chuyên gia, học giả, đọc giả, các bậc cao niên... đem đến một bản thảo gốc tiếng Việt *Truyện thơ Lục Vân Tiên* được cập nhật và hoàn thiện nhất nhân kỷ niệm 200 năm sinh danh nhân văn hóa thế giới - Nguyễn

1 Bản dịch *Lục Vân Tiên* của Trương Vĩnh Ký, 1889.

2 Tham vấn bà Christine Trương Vĩnh Tống, 2/1/2021.

Đình Chiểu. Sự kiện này giúp GS. Jeon Hye Kyung có được tư liệu quý cho ra đời bản dịch *Lục Vân Tiên* tiếng Hàn chính thức sau một quá trình lao động nghệ thuật công phu với sự tham gia của cộng sự chính là TS. Lý Xuân Chung.

Trong khuôn khổ Hội thảo khoa học Quốc tế “Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay”, diễn ra ngày 29/6/2022, tại Nhà Dừa Bến Tre, Hội Di sản Văn hóa tỉnh Bến Tre đã tổ chức Lễ ra mắt sách *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên, tác giả Nguyễn Đình Chiểu, song ngữ Việt - Hàn*. Tham dự sự kiện văn hóa quốc tế đặc biệt kỷ niệm 200 năm ngày sinh của cụ Đồ và hướng tới kỷ niệm 30 năm quan hệ Việt Nam - Hàn Quốc có Ngài Christian Manhart, Trưởng đại diện UNESCO tại Việt Nam, ông Phạm Thanh Lâm, Phó chủ tịch thường trực Hội Di sản Văn hóa tỉnh, GS. Jeon Hye Kyung, Đại học Ngoại ngữ Hàn Quốc - Dịch giả, TS. Phạm Văn Luân – Chủ biên, nhóm thực hiện tập sách cùng các nhà khoa học đến từ Pháp, Hàn Quốc, Hoa Kỳ, Nhật Bản, Trung Quốc, các nhà khoa học trong nước đang dự Hội thảo.

Tặng sách *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên tác giả Nguyễn Đình Chiểu song ngữ Việt – Hàn* cho ngài Christian Manhart (ảnh trái); Trưởng đại diện UNESCO tại Việt Nam và các chủ biên, dịch giả *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên, tác giả Nguyễn Đình Chiểu, song ngữ Việt – Hàn* (thứ 1, 2 từ trái sang, ảnh phải) - Ảnh: TG.

Phát biểu tại lễ ra mắt sách, Chủ biên Phạm Văn Luân đã bày tỏ lòng tri ân và ngưỡng mộ danh nhân Nguyễn Đình Chiểu, người đã để lại nguồn tài nguyên nhân văn quý giá cho nhân loại thông qua tác phẩm tiêu biểu *Lục Vân Tiên*, coi đây chính là động lực quan trọng giúp nhóm thực hiện và các bên liên quan hoàn thành dự án

sách *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên - tác giả Nguyễn Đình Chiểu, song ngữ Việt - Hàn* với độ dày 366 trang, khổ 14x24 cm do Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Tp. Hồ Chí Minh ấn hành với sự tài trợ của 3 doanh nghiệp Hàn Quốc tại Tp. Hồ Chí Minh: Công ty ACCENDUS, Công ty SNA Việt Nam, Công ty VK LINK và Đại sứ quán Hàn Quốc tại Việt Nam.

GS. Jeon Hye Kyung- Dịch giả, TS. Phạm Văn Luân - Chủ biên (thứ 1, 2 từ phải sang, ảnh trái); Giới thiệu *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên, tác giả Nguyễn Đình Chiểu, song ngữ Việt - Hàn* với Ngài Christian Manhart (bìa phải ảnh phải) - Ảnh: TG.

Chia sẻ với các đại biểu, dịch giả Jeon Hye Kyung khẳng định việc công bố bản in tiếng Hàn *Lục Vân Tiên* sau 5 năm có phiên bản điện tử đã thể hiện tấm lòng thành kính tri ân đến một bậc anh hào thi sĩ, một bậc thâm nho đã sáng tác nên truyện thơ Nôm *Lục Vân Tiên* có những ảnh hưởng sâu sắc đến tận Hàn Quốc từ nhiều năm qua và với việc ra đời bản in song ngữ Việt - Hàn sẽ tạo điều kiện cho các thế hệ sinh viên, học sinh, nhân dân của hai dân tộc Việt-Hàn nói chung và nhân dân tỉnh Bến Tre nói riêng có cơ hội giao lưu văn hóa, thắt chặt tình đoàn kết, hữu nghị trong tương lai, từng bước thực hiện công cuộc “Toàn cầu hóa” tư tưởng của danh nhân Nguyễn Đình Chiểu: “Bốn biển âu ca hợp một nhà” (Trích *Sấm U yển-Dương Từ Hà Mậu*, Nguyễn Đình Chiểu, có thể được soạn từ năm 1851). Cùng với sự kiện Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu được vinh danh ở tầm thế giới, *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* bản in tiếng Hàn chính thức ấn hành là một mô hình mẫu cho các dự án giao lưu văn hóa quốc tế trong tương lai, góp phần thúc đẩy việc quan tâm nghiên cứu, dịch thuật tác phẩm kinh điển và các tác giả Nam Bộ, nhất là *Lục Vân Tiên* và Nguyễn Đình Chiểu sang các thứ tiếng khác trên tinh thần đã được UNESCO

khẳng định khi vinh danh Nguyễn Đình Chiểu. TS. Madan Mohan Sethi, Tổng lãnh sự Ấn Độ tại Tp. Hồ Chí Minh sau khi được tặng sách cho rằng đây là một cuốn sách quý và ông sẽ ghi nhớ việc đề xuất thực hiện dự án sách *Lục Vân Tiên* tiếng Ấn Độ (Hindi) trong thời gian tới, bởi Ấn Độ có vinh dự lớn là 1 trong 4 nước đồng đứng tên đề nghị UNESCO vinh danh Nguyễn Đình Chiểu. Tổng Lãnh sự các nước Indonesia, Vương quốc Cambodia... cũng đều bày tỏ sự quan tâm và mong muốn được hợp tác nghiên cứu để chuyển ngữ và giới thiệu *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* cho người dân ở đất nước của mình, trước hết là cộng đồng bà con Việt kiều.

Một quốc gia Đông Á khác là Nhật Bản cũng có các hoạt động giao lưu văn hoá – văn học với Việt Nam diễn ra từ tháng 10/2021. Được sự hỗ trợ của phòng Văn hoá - Thông tin thành phố Bến Tre và Nhóm Sáng tạo Trẻ Bến Tre, GS. Shimizu Masaaki, Đại học Osaka đã thu thập dữ liệu, xây dựng báo cáo khoa học “Nghiên cứu tục thờ thánh mẫu thiên Y A Na 天依阿那 ở Bến Tre” và được chọn trình bày tại Hội thảo Khoa học Quốc tế ở Đài Loan (Trung Quốc), qua đó quảng bá, giới thiệu tín ngưỡng dân gian, văn hoá Bến Tre cho bạn bè quốc tế. Đặc biệt, vào tháng 3/2022, lần đầu tiên GS. Shimizu Masaaki đưa *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* vào dạy trong trường Đại học Osaka, Nhật Bản, đây cũng là trường Đại học đầu tiên trên thế giới đưa tác phẩm của Nguyễn Đình Chiểu vào giảng dạy ở góc độ ngữ liệu để dạy – học tiếng Việt và văn hoá Việt Nam.

Giáo sư Shimizu Masaaki dạy *Lục Vân Tiên* tại trường Đại học Osaka. - Ảnh: TG.

Tiếp sau đó, Giáo sư Shimizu Masaaki đã tận tình tham gia cùng nhóm tác giả thực hiện tập sách “*Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên, tác giả Nguyễn Đình Chiểu, Song ngữ Việt - Hàn*” và góp ý kiến chuyên môn triển khai sinh hoạt: Nói thơ Vân Tiên tại Câu lạc bộ Nói thơ Vân Tiên - Nông trại sân chim Vàm Hồ thuộc Hội Di sản Văn hoá

tỉnh Bến Tre, nghiên cứu thể nghiệm đưa Lục Vân Tiên vào Múa rối nước ở Bến Tre; tham gia trả lời phỏng vấn, tổ chức quay film khi dạy - học *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* ở trường Đại học Osaka, Nhật Bản hỗ trợ Bảo tàng tỉnh Bến Tre xây dựng Trưng bày ảo “*Nguyễn Đình Chiểu - Cuộc đời và sự nghiệp*” và hỗ trợ tỉnh Bến Tre xây dựng bộ phim “*Danh nhân văn hoá Nguyễn Đình Chiểu*” (2 tập) phục vụ các hoạt động kỷ niệm 200 năm ngày sinh danh nhân văn hoá thế giới Nguyễn Đình Chiểu tại Việt Nam và UNESCO - Paris, Pháp. Ngoài ra, Giáo sư còn hỗ trợ 3 đồng nghiệp tại Đại học Osaka nghiên cứu và gửi 2 công trình nghiên cứu về Nguyễn Đình Chiểu cho Hội thảo Khoa học Quốc tế tại Bến Tre. Tại Hội thảo Khoa học Quốc tế “*Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay*”, bài nghiên cứu “*Dạy Tiếng Việt qua truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên của Nguyễn Đình Chiểu ở Đại học Osaka, Nhật Bản*” của Giáo sư được chọn trình bày và thu hút sự quan tâm theo dõi của đông đảo đại biểu dự Hội thảo.

Giáo sư Shimizu Masaaki đang trình bày tham luận (ảnh trái) và chụp ảnh lưu niệm với các học giả Bến Tre (thứ 3 từ trái sang, ảnh phải) tại Hội thảo Khoa học Quốc tế “*Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay*”, tháng 6/2022. -

Ảnh: TG.

Nhân dịp sang Bến Tre dự Hội thảo Khoa học Quốc tế “*Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay*”, sau 30 năm trở lại vùng đất mà Giáo sư từng gắn bó, GS. Shimizu Masaaki đã đi thăm và tìm hiểu về văn hóa Bến Tre: - Thăm Miếu Bà Thiên Y A Na, phường 7, Thăm Cây Di sản Việt Nam – cội Bạch Mai, xã Phú Hưng, thành phố Bến Tre, tìm hiểu tín ngưỡng dừa Bến Tre (Đạo Dừa), xã Phước Thạnh, huyện Châu Thành...

Tại Trung Quốc, hoạt động giao lưu văn hoá – văn học Việt Nam – Đông Á nhân sự kiện 200 năm sinh Nguyễn Đình Chiểu đã diễn ra sớm nhất. Ngày 16 tháng 12 năm 2021, tại Đại học Nghệ thuật Quảng Tây, Trung Quốc đã diễn ra Hội thảo Khoa học Quốc tế Trung Quốc - ASEAN lần thứ 2 về lý luận văn học và nghệ thuật với chủ đề “Tự tin và Đối thoại: Xây dựng Lý thuyết và Phương pháp Tiếp cận Thực hành Đổi mới Văn học và Nghệ thuật” dưới 2 hình thức trực tiếp và trực tuyến. Hội thảo do Trường Đại học Nhân văn thuộc Đại học Nghệ thuật Quảng Tây, Hiệp hội Phê bình Văn học và Nghệ thuật Quảng Tây, Hiệp hội Viết văn Quảng Tây tổ chức. Hội thảo tập hợp các học giả, chuyên gia, nghiên cứu sinh và học viên sau Đại học Quảng Tây, Trung Quốc và các nước ASEAN hướng tới tiêu điểm tăng cường trao đổi học thuật giữa các tổ chức giáo dục về lý luận văn học và nghệ thuật; thúc đẩy sự phát triển của những tài năng trẻ trên lĩnh vực phê bình văn học, nghệ thuật.

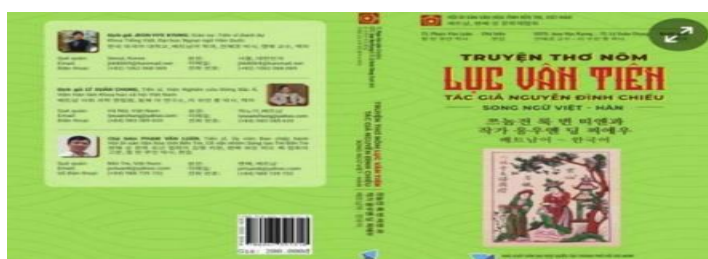
Tại Hội thảo, danh nhân văn hóa Nguyễn Đình Chiểu là 1 điểm nhấn thu hút sự quan tâm của đông đảo đại biểu, bởi đây là lần đầu tiên Nguyễn Đình Chiểu được các học giả quốc tế nghiên cứu kể từ sau khi kỳ họp thứ 41, Đại hội đồng UNESCO chính thức thông qua nghị quyết 41C/15 cùng kỷ niệm 200 năm ngày sinh nhà thơ yêu nước Nguyễn Đình Chiểu của Việt Nam. Tại Hội thảo, GS. TS. Nguyễn Chí Bền, trường ĐH Văn hóa Tp. Hồ Chí Minh trình bày báo cáo “Đổi mới cách tiếp cận danh nhân văn hóa, trường hợp nhà thơ Nguyễn Đình Chiểu” đã đưa ra những quan điểm mới trong nhìn nhận, đánh giá Nguyễn Đình Chiểu dưới góc nhìn một danh nhân văn hóa tầm thế giới sau khi được UNESCO vinh danh. PGS.TS Phạm Lan Oanh, Viện Văn hóa Nghệ thuật quốc gia Việt Nam trình bày báo cáo “Bảo vệ và phát huy các di sản thuộc về danh nhân văn hóa Việt Nam được UNESCO vinh danh trong bối cảnh hiện nay” đã khẳng định Nguyễn Đình Chiểu là một nhà văn hóa, nhà thơ lớn, là tấm gương vượt lên những khó khăn của cuộc sống và theo đuổi lý tưởng học tập suốt đời, là thầy thuốc đông y giỏi chữa bệnh cứu người. Thơ văn của Nguyễn Đình Chiểu đậm tính nhân văn, khích lệ lòng yêu nước, ca ngợi những con người sẵn sàng làm việc nghĩa, vì lợi ích cộng đồng. TS. Phạm Văn Luân, trường Cao đẳng Bến Tre trình bày báo cáo “Truyền dạy Nói thơ Vân Tiên ở Bến Tre và Nguyễn Đình Chiểu” đã giới thiệu *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* có sức sống kỳ diệu. Nói thơ Vân Tiên không chỉ là một kênh quan trọng góp phần bảo vệ và phát huy giá trị tư tưởng, nhân cách

danh nhân văn hóa Nguyễn Đình Chiểu trong bối cảnh hội nhập quốc tế, mà còn là nhịp cầu kết nối di sản văn hóa Nguyễn Đình Chiểu với phát triển du lịch bền vững, du lịch danh nhân ở Việt Nam nói chung và tỉnh Bến Tre nói riêng. Tại Hội thảo quan trọng này, ở 6 tiểu ban, có tới 4 bài nghiên cứu của các học giả đến từ Việt Nam được chọn trình bày tại phiên toàn thể của Hội thảo. Chủ đề Nguyễn Đình Chiểu thực sự là điểm nhấn của một diễn đàn học thuật quốc tế được tổ chức ngay sau sự kiện UNESCO ra nghị quyết vinh danh Nguyễn Đình Chiểu trong năm 2022. Hoạt động này đã giúp các học giả quốc tế hiểu thêm về Nguyễn Đình Chiểu, tạo hiệu ứng và kết nối học giả quốc tế đến với Hội thảo Khoa học Quốc tế *Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay*. Thành công tốt đẹp của Hội thảo thể hiện ở các dấu ấn của hoạt động giao lưu văn hoá và học thuật Việt Nam - Đông Á nói riêng và các nước trên thế giới nói chung. Hội thảo đã nhận được sự quan tâm của các nhà khoa học quốc tế: 16 tham luận của các nhà khoa học Hàn Quốc, Trung Quốc, Nhật Bản, Ấn Độ, Hoa Kỳ, Nga, Pháp, Đài Loan (Trung Quốc); 80 tham luận của các nhà khoa học trong nước đến từ các viện, trường đại học trong cả nước. 96 tham luận của các tác giả đem đến những ý tưởng khoa học mới mẻ, đột phá và có đóng góp vào tiến trình nghiên cứu Nguyễn Đình Chiểu, thể hiện qua tham luận của các GS.TS Trần Nho Thìn, Trần Ngọc Vương, Đinh Khắc Thuân, Nguyễn Xuân Kính, Từ Thị Loan ở Việt Nam, các GS.TS ở nước ngoài như GSTS Lê Hữu Khóa, PGS.TS Pascal Bourdeaux (Pháp), GS Shimizu (Nhật Bản), GS Chung Hoàng Chương (Hoa Kỳ), GS Venkat Reddy Konatham (Ấn Độ), GSTS Alek Socolovsky (Liên bang Nga), tham luận của PGS.TS Hạ Lộ (Trung Quốc), các PGS.TS ở Việt Nam như Trần Lê Bảo, Đoàn Lê Giang, Biện Minh Điền, Phạm Lan Oanh, Nguyễn Thế Dũng, Nguyễn Thị Huế

Có thể khẳng định, từ nhịp cầu Lục Vân Tiên, phát khởi với sự kiện dịch thuật và công bố bản in *Lục Vân Tiên* tiếng Hàn, Hội thảo khoa học quốc tế “Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay” đã tạo ra tiếng vang lớn. Các trường Đại học Dartmouth (một trong những đại học danh giá của Hoa Kỳ), trường Đại học Fulbright Việt Nam đã cử một đoàn 21 giảng viên, sinh viên sang Việt Nam tham quan tìm hiểu với chương trình “Việt Nam phát triển”, theo đó đã tham quan Bến Tre như một điển hình phát triển ở khu vực Nam bộ từ ngày 2 đến 4/12/2022, với

các chủ đề chính: Bến Tre trên đường phát triển; Truyền thống lịch sử - văn hoá Bến Tre và Môi trường và sinh thái Bến Tre, trong đó điểm nhấn chính là Danh nhân văn hóa thế giới Nguyễn Đình Chiểu. Đây là những hiệu ứng tích cực từ Hội thảo khoa học quốc tế “Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay” diễn ra ở Bến Tre mà không phải Hội thảo quốc tế nào cũng đạt được. Chuyên mục “*Đọc và phân tích từ Việt Nam*” báo Joon Asean Daily News số ra ngày 01/07/2022 đã đăng bài viết của nhà báo Shim Sang Joon về bài tham luận của giáo sư Jeon Hye Kyung, Đại học Ngoại ngữ Hàn Quốc thu hút sự chú ý của thế giới bằng nghiên cứu so sánh truyện Xuân Hương của Hàn Quốc với Lục Vân Tiên của Việt Nam, qua đó ca ngợi thành công của Hội thảo với dấu ấn của sự ra đời sách *Lục Vân Tiên* song ngữ Việt – Hàn. Bài báo cho biết:

“... Giáo sư Jeon đã có bài thuyết trình trước các học giả hàng đầu thế giới, thông qua nghiên cứu so sánh truyện thơ Lục Vân Tiên và truyện Xuân Hương, giáo sư nhấn mạnh rằng hai tác phẩm thuộc sở hữu của Việt Nam và Hàn Quốc, là những kiệt tác kinh điển tiêu biểu của cả hai quốc gia, được cả thế giới yêu mến”.

한국에 '춘향전'이 있다면 베트남에는 '록 번 띠엔'이 있다. 한국외대 전해 경 교수가 한국어로 번역하여 출간

Hình 1 : Ở Hàn Quốc có Truyện Xuân Hương, ở Việt nam có truyện Lục Vân Tiên, tác phẩm Lục Vân Tiên được dịch sang tiếng Hàn của Giáo sư Jeon Hye Kyung, Đại học Ngoại ngữ Hàn Quốc.

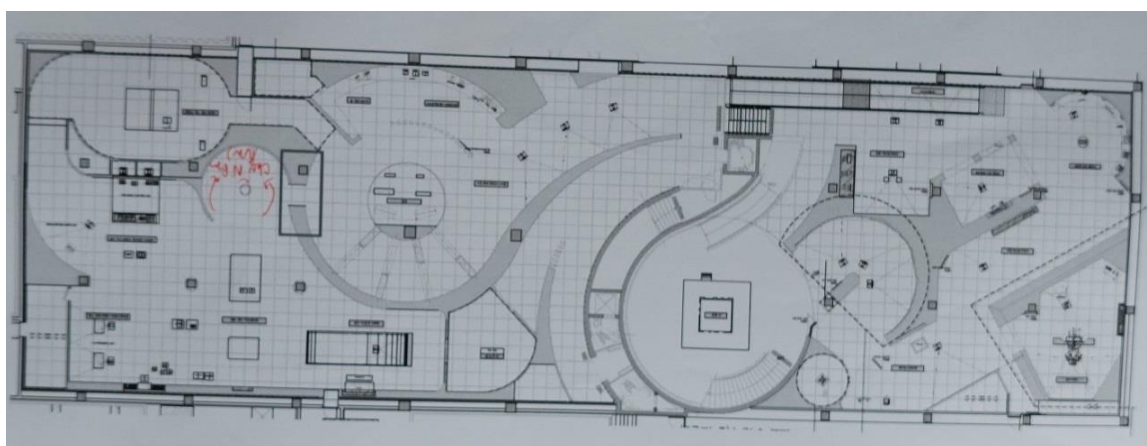
Ảnh giới thiệu sách *Lục Vân Tiên* song ngữ Việt – Hàn trên báo Joon Asean Daily News.

Bài báo bên cạnh đưa tin sự kiện học thuật quốc tế lớn nhất về Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu đã đưa ra nhận định:

“Hơn 150 năm qua, nhiều thế hệ nhà nghiên cứu ở Việt Nam và quốc tế đã nghiên cứu về cuộc đời và hoạt động của Nguyễn Đình Chiểu. Ngay từ khi nhà thơ còn sống, các tác phẩm của ông đã đến được với người Pháp. Cùng với thời gian, tác phẩm và cuộc đời của Nguyễn Đình Chiểu đã hòa quyện vào lịch sử, văn học, văn hoá, nghệ

thuật và thấm đẫm vào đời sống của nhân dân Nam Bộ, nhân dân trong và ngoài nước”. Từ nhận định này, bài báo đã kết luận: *“Nguyễn Đình Chiểu, một nhà thơ yêu nước chống giặc ngoại xâm, nhân vật đại diện cho tỉnh Bến Tre, Việt Nam”*.

Ở phương diện hợp tác nghiên cứu hoạt động giao lưu văn hoá – văn học Việt Nam – Đông Á ngay sau Hội thảo, ông Ypark Jun-ho, Quản lý cấp cao Bảo tàng Quốc gia về Chữ viết Thế giới (bảo tàng quốc gia đầu tiên trưng bày các chữ viết tay và chữ viết đa dạng của thế giới khánh thành trong năm 2023 ở Khu Kinh tế Tự do Incheon, Hàn Quốc) Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch Hàn Quốc đã có thư ngỏ gửi Nhóm thực hiện sách *Lục Vân Tiên* song ngữ Việt - Hàn ở Bến Tre đề nghị hợp tác thực hiện trưng bày chủ đề *“Một cuộc hành trình vĩ đại của nền văn minh đồng hành cùng chữ viết”* với hai tác phẩm văn học nổi tiếng viết bằng chữ Nôm là *Lục Vân Tiên* và *Truyện Kiều*. Theo thư ngỏ này, di sản Chữ Nôm được trưng bày đại diện cho Khu vực Châu Á sẽ được giới thiệu như một di sản văn hóa của toàn thế giới bằng công nghệ quét 3D bên cạnh Đá Rosetta, Kinh thánh Gutenberg và các di sản chữ viết khác từ Đông Nam Á. Ông Ypark Jun-ho cho biết, Bảo tàng Quốc gia về Chữ viết Thế giới đánh giá cao *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* là một di sản quý giá và mong muốn *“... đây sẽ là một khởi đầu tuyệt vời cho tình hữu nghị của chúng ta để tìm kiếm cơ hội giao lưu và hợp tác sâu rộng hơn nữa qua di sản của danh nhân văn hóa thế giới Nguyễn Đình Chiểu”*.

Sơ đồ Bảo tàng Quốc gia về Chữ viết Thế giới với chú thích vị trí gian trưng bày chữ Nôm và tác phẩm *Lục Vân Tiên* – Nguồn ảnh Bảo tàng Quốc gia về Chữ viết Thế giới.

Thay lời kết

Từ những năm 2020 - 2022, trong quá trình chuẩn bị tiến tới Hội thảo Khoa học Quốc tế “Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay”, hoạt động giao lưu văn hoá - văn học Việt Nam và các nước Đông Á với những nét khái quát ban đầu từ 3 quốc gia Hàn Quốc - Nhật Bản và Trung Quốc được chúng tôi tổng thuật trên đây có thể chưa bao trùm và phản ánh được cục diện của một hoạt động rất đặc thù nhân sự kiện UNESCO vinh danh Nguyễn Đình Chiểu mà Hàn Quốc, Nhật Bản là 2 trong 4 nước đồng đứng tên đề nghị với Việt Nam trình hồ sơ khoa học danh nhân Nguyễn Đình Chiểu lên UNESCO. Do đó, chúng ta cần có một cái nhìn toàn diện, đa chiều hơn khi bàn câu chuyện thúc đẩy và nâng cao hiệu quả hoạt động giao lưu văn hoá - văn học Việt Nam và các nước Đông Á bên cạnh những nghiên cứu mà trước nay các học giả trong và ngoài nước đã thực hiện.

Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên nổi lên là một chủ đề “nóng” được nhiều độc giả trong và ngoài nước quan tâm. Từ các trường Đại học ở Hàn Quốc, Nhật Bản, Trung Quốc, các học giả đã liên hệ với chúng tôi để tiếp cận các bản viết tay tác phẩm *Lục Vân Tiên* của Nguyễn Đình Chiểu do nhà nghiên cứu Châu Anh Phụng lưu giữ và nhiều nguồn tài liệu quý khác là nguồn dữ liệu quan trọng – chất xúc tác cho các hoạt động giao lưu văn hoá - văn học Việt Nam với các nước Đông Á.

Là một người trong cuộc có may mắn nhìn tận mắt văn bản viết tay chữ Nôm truyện thơ *Lục Vân Tiên* và hiệu ứng văn hoá của tác phẩm đặc biệt ở nước ngoài, nhất là các nước Đông Á, chúng tôi càng thấm thía giá trị và nhận diện phần nào sự đồng điệu giữa *Lục Vân Tiên* với các chủ điểm quan tâm ở các cuộc giao lưu văn hoá - văn học Việt Nam với các nước Đông Á. Các học giả Việt Nam và các nước Đông Á mà 3 nước tiêu biểu là Hàn Quốc, Nhật Bản, Trung Quốc đã tạo nên một cuộc giao lưu văn hoá - văn học đặc biệt. Tuy cách xa nhau về địa lý, việc cảm nhận tác phẩm không phải lúc nào cũng được trực tiếp, mà phần lớn là gián tiếp, song có một “trường văn hoá chung” đã đưa các học giả của Việt Nam, Hàn Quốc, Nhật Bản, Trung Quốc đến gần với nhau qua những cuộc giao lưu văn hoá - văn học, biến chúng thành nơi hội tụ, giao thoa và chuyển tải những giá trị nhân bản, nhân văn luôn được đề cao ở mọi thời đại.

Những nội dung chia sẻ trên đây không ngoài mục đích mong muốn và kỳ vọng diễn đàn Hội thảo Quốc tế: “Giao lưu văn hóa - văn học Việt Nam với các nước Đông Á thời trung - cận đại” tổ chức tại Trường Đại học Thăng Long sẽ tiếp tục quan tâm bàn thảo sâu hơn về mối liên hệ kỳ diệu giữa Nguyễn Đình Chiểu với *Lục Vân Tiên* - điểm nhấn, cầu nối của hành trình giao lưu văn hóa - văn học Việt Nam với các nước Đông Á từ thời trung - cận đại đến hôm nay và mãi mai sau. Tinh thần học thuật cao cả đó càng làm cho chúng ta tin tưởng rằng từ diễn đàn Hội thảo Quốc tế: “Giao lưu văn hóa - văn học Việt Nam với các nước Đông Á thời trung - cận đại” sẽ có thêm nhiều nghiên cứu mới, tiếp tục đào sâu, tìm hiểu các hiện tượng văn học giàu tính kết nối như *Lục Vân Tiên*. Theo chúng tôi, đây sẽ còn là cơ hội rất tốt để *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên* trở thành một giải pháp hợp tác quốc tế thiết thực nhất thúc đẩy giao lưu văn hóa - văn học Việt Nam với các nước Đông Á trong bối cảnh hiện nay¹.

Tài liệu tham khảo

Ban chấp hành Đảng bộ tỉnh Bến Tre (2017), *Lịch sử Đảng bộ tỉnh Bến Tre (1930-2015)*, NXB Chính trị Quốc gia Sự thật.

Nguyễn Thạch Giang khảo đính và chú thích (1976), *Nguyễn Đình Chiểu - Truyện Lục Vân Tiên*, NXB Đại học và Trung học chuyên nghiệp, Hà Nội.

Phạm Văn Luân (2022), *Truyện thơ Nôm Lục Vân Tiên, tác giả Nguyễn Đình Chiểu, song ngữ Việt – Hàn*, Phạm Văn Luân (chủ biên), NXB Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.

Pascal Bourdeaux & Olivier Tessier (2016), *Lục Vân Tiên cổ tích truyện/ Histoire de Lục Vân Tiên/ The story of Lục Vân Tiên*, NXB Văn hoá Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh.

Ca Văn Thỉnh, Nguyễn Sỹ Lâm, Nguyễn Thạch Giang biên khảo và chú giải (1980), *Nguyễn Đình Chiểu toàn tập*, tập I, NXB Đại học và Trung học chuyên nghiệp, Hà Nội.

1. Bài viết này được sửa chữa và bổ sung từ bài tham luận đã được chọn để báo cáo tại Hội thảo Khoa học Quốc tế: Giao lưu văn hóa – văn học giữa Việt Nam với các nước Đông Á thời Trung-Cận đại ngày 23.07.2023, tại Đại học Thăng Long, Hà Nội.

Nguyễn Quảng Tuân phiên âm và chú thích (2008), *Lục Vân Tiên truyện: Bản nôm và bản quốc ngữ cổ nhất*, NXB Văn học, Trung tâm nghiên cứu Quốc học.

Ủy ban nhân dân tỉnh Bến Tre (2022), *Danh nhân Nguyễn Đình Chiểu trong thời đại ngày nay*, Kỷ yếu Hội thảo khoa học quốc tế, NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.